

برای صیانت از نسخه های خطی باید به سمت دیجیتالی شدن حرکت کرد

محمد وفادار مرادی سالها است که به عنوان کارشناس در بخش خطی آستان قدس فعالیت می کند. وی معتقد است که همت عالیه تمام مخازن ارزشمند علاوه بر حفظ و صیانت از ذخارف میراث مکتوب بالضروره بایستی به سمت و سوی دیجیتالی شدن حرکت نمایند.

***

لطفا خودتان را معرفی بفرمایید و در خصوص فعالیت خود در زمینه نسخ خطی صحبت کنید.

با سلام و مهر. به عنوان مقدمه معروض می دارد، این کمترین سال ها کارشناس و مسوول بخش خطی آستان قدس رضوی بودم و با عنایت به افتخار بازنشستگی از خدمت رسمی در سنه ۱۳۸۹، در حال حاضر مشاور و کارشناس و ارزیاب کتب خطی و اسناد در کتابخانه آستان قدس رضوی و معلم دانشگاه امام رضا علیه السلام و نیز کارشناس رسمی اشیاء نفیسه دادگستری هستم.

با توجه به این که شما کارشناس و مسوول بخش خطی آستان قدس رضوی بودید و هم اکنون و همچنان کارشناس و ارزیاب و مشاور هستید، به عنوان یک متخصص بفرمایید که وضعیت نسخه شناسی و تصحیح متون را در ایران چطور می بینید؟ آیا در مسیر درستی در این راه حرکت می کنیم یا نه؟

بعد از رحلت نباء نسخه شناسی و تصحیح متون، طبیعی است سرعت کاروان نسخه شناسی وقفه پیدا نماید اما با حمایت موسسات و علاقه ذاتی تعالی در نسل دوم در آینده نه چندان دور امیدواریم و باید منتظر نسخه شناسان و مصححان خیره و صاحب نظر بود مضافا که برگزاری رشته نسخه شناسی در مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه امام رضا (ع) مشهد و تهران یاور این حضور خواهد بود.

ضرورت چاپ و تصحیح دوباره متون کهن خطی را در چه می بینید؟

استمرار دانش بشری اعم از شعر و ادب و اخلاق و حکمت و عرفان و . . . وابسته به حضور تام و تمام نگاشته های ارباب دانش در طول تاریخ است و از آنجا که نگاشته ها و اندیشه مکتوب اهل بیت تمدن و فرهنگ، بعضا به هیات نسخه های منحصر به فرد و یا به طور عام تنها در شکل نسخه خطی در گنجینه ها همچون کز مکنون نگهداری می گردد، لذا بالضروره بایستی بینشیان مصحح، آن ها را از انحصار و حبس خارج سازند و به ساحت و منظر نگاه دانشوران و فرهیختگان برسانند و این مهم تنها از طریق تصحیح به حضور آئینه گی خویش می رسد.

می خواهم از شما که سال هاست با نسخه های خطی سر و کار دارید و شاید ارزش میراث مکتوب را کمی بیش از دیگران

درک کرده باشید، پرسشی راجع به نظر برخی از افراد بپرسم مبنی بر این که متون کهن ما حرف چندانی برای گفتن ندارند. نظر شما در این رابطه چیست؟

پاسخ من در این زمینه بسیار کوتاه و صریح است: من فکر می‌کنم انقطاع یک ملت فرهنگی از تاریخ اندیشه و فرهنگش نه به صلاح تمدن و فرهنگ حاضرش است و نه پسندی قابل دفاع؛ و این گونه افادات بیشتر منتسب به مبتلایان به کسوت شعار زدگی است.

با توجه به این که گرانی و مسائل اقتصادی یکی از عوامل مؤثر بر فرهنگ نشر در جامعه است، آیا فکر می‌کنید استفاده از روش های دیجیتال روش مناسبی برای کنترل هزینه ها و در دسترس بودن آثار برای همگان است؟ آیا شما نسخه های خطی که در آستان قدس در اختیار داشتید یا آن چه که اکنون در کتابخانه فیض در اختیار دارید، برای استفاده عموم به صورت دیجیتال در می‌آوردید؟

به گمان من همت عالی تمام مخازن ارزشمند علاوه بر حفظ و صیانت از ذخارف میراث مکتوب بالضرورة بایستی به سمت و سوی دیجیتال شدن حرکت نمایند و کتابخانه آستان قدس رضوی با رعایت مصالح عالی و وقف در رتبات مرتفع این شتاب قرار دارد و گام های بلندی برداشته است. شاهد مدعاست که این کتابخانه در حال حاضر کلیه آثار مکتوب خویش را دیجیتال نموده است و بیش از ۷۰۰۰ نسخه های خطی را به همراه نسخه های چاپ سنگی و سایر منابع خویش به صورت تمام متن در اختیار دانشجویان قرار داده است.

درباره وجود فروشگاه های اینترنتی چون آمازون که هم نسخه دیجیتال و هم نسخه کاغذی را پیش فروش می‌کند، چه نظری دارید؟ به نظر شما آیا این فروشگاه ها به فرهنگ سنتی چاپ و نشر آسیب می‌رسانند یا سبب گسترش سریعتر فرهنگ ادبی می‌شوند؟

علت تولد طرح پیش فروش اعم از نسخه الکترونیکی یا کاغذی بیشتر متأثر از فقدان اراده سرمایه گذاری در اشاعه اطلاعات مکتوب است، اما مهم آن است که تشنگان معارف زلال بشری توفیق مطالعه نگاشته های فرهیختگان اعصار را داشته باشند بای نحو کان.

به نظر شما چگونه می‌توان حقوق نشر را برای پدیدآورنده و مؤسسه عرضه کننده از راه اینترنت، چه برای فروش نسخه دیجیتال (رقومی) اثر، چه برای عرضه رایگان، حفظ کرد به صورتی که امکان پشتیبانی قانونی، هم از آن باشد؟ چه پیشنهادی دارید؟

بهترین و شاید امن ترین، همان شیوه فروشگاه های اینترنتی است که بعد از واریز حقوق معینه متعلقه با واگذاری رموز لازمه به صورت دانلود، مشاهده تمام متن یا پرینت و حتی خرید نسخه چاپی یا فاکسمیله یا نسخه برگردان آثار و نگاشته ها قابل دسترس قرار گیرند.

آیا تولید مجلات و نشریه های دیجیتال را روشی مناسب برای صرفه جویی در مصرف کاغذ و مدیریت آن می‌دانید؟ نشریه و مجله دیجیتال گرچه روشی واضح در صرفه جویی کاغذ به شمار می‌رود اما به طور قطع و بدون تردید تا تاریخ، ابداً جایگزین نسخه چاپی نخواهد شد.

با توجه به این که کتابخانه بزرگ آستان قدس رضوی بزرگترین مرجع نگهداری نسخ خطی در ایران است و شما سال های زیادی در آن جا بودید گمان می‌کنید نسخه خطی جدید و مورد اهمیتی که معرفی نشده یا کمتر مورد توجه قرار گرفته است،

در آن می توان یافت که برای مشتاقان نسخه شناسی و یا دانشجویانی که برای پایان نامه به دنبال نسخه خطی هستند قابل استفاده باشد؟

کتابخانه آستان قدس رضوی با در اختیار داشتن بیش از ۷۰۰۰۰ نسخه خطی به یقین نسخه های خطی منحصر و قابل تحقیق و تصحیح فراوانی در حوزه های ادبیات منظوم و منثور و عرفان و کلام و عقاید و حکمت و پزشکی و ریاضیات و نجوم و غیره را در خود جای داده است و هر روز با درخواست موسسات فرهنگی و محققان آزاد یا دانشجویان مقاطع عالی تحصیلی جهت پایان نامه همکاری مفید و فعالی داشته و دارد.

<http://mirasmaktoob.ir/fa/news/1171>